تێبینییەک لەسەر دادگایی ناتانیاهو!.. عوسمانی حاجی مارف

جگە لە دادگاییکردنی ناوخۆیی بۆ ناتانیاهۆ، دادگای تاوانە نێودەوڵەتییەکان لە ٢١ی تشرینی دووەمی ٢٠٢٤دا، فەرمانی دەستگیرکردنی بۆ ناتانیاهۆ دەرکرد، بەهۆی بەرپرسیارێتی لە تاوانەکانی جەنگ و تاوانەکانی دژی فەلەستینییەکان لە کەرتی غەززەدا، لە شەڕێکی دوو ساڵەدا کە ئیسرائیل زیاتر لە ٧٠ هەزار فەلەستینی کوشت و ١٧٠ هەزار کەسی دیکەی بریندارکردوە، چونکە ئەم تاوانەی دژ بە دانیشتوانی غەزە بە گەورەترین و قیزەوەنترین تاوان بە حساب دێت لە سەرەتاکانی سەدەی بیست و یەکدا.
بەڵام پێدەچێت ناتانیاهۆ بڕیاریدابێت کە دۆستایەتی خۆی لەگەڵ ترەمپدا، بۆ ئەو پشتگیرییە بەهێزەی لەکاتی شەڕەی درندانەی دژ بەغەززەدا وەریگرتبوو، بەکاربهێنێت، بەئەوەی لەچەندین بۆنەدا فشار بخاتە سەر حکومەتی ئیسرائیل تا لێی خۆشببن! لە ١٣ی تشرینی دووەمی ٢٠٢٥، ترەمپ نامەیەکی فەرمی بۆ نووسینگەی هێرزۆگ سەرۆکی ئیسرائیل نارد و بە فەرمی داوای لێبوردنی ناتانیاهۆی کرد. ترەمپ، ناتانیاهۆی بە سەرۆک وەزیرانێکی درەوشاوە و یەکلاکەرەوە لە سەردەمی جەنگدا وەسفکرد، گوایە دوای ئەو هەموو هێرشە دژە مرۆڤایەتییە، ئێستا ئیسرائیل بەرەو سەردەمی ئاشتی دەبات!
پارێزەرانی ناتانیاهۆ لە نامەکەیاندا بۆ ئیسحاق هێرزۆگی سەرۆککۆمار ڕایانگەیاندووە، لێخۆشبون دەبێتەهۆی ئەوەی ناتانیاهۆ هەمووکات توانا و وزەی خۆی بۆ پێشخستنی ئیسرائیل لەمکاتە سەختانەدا تەرخانبکات، هەروەها دەڵێن “پێشبینی پێشهاتە نائاساییەکان دەکرێت لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا”. بۆیە وەها بەیان دەکەن، کە ئەو لێکتێگەیشتنانەی کە لەنێوان ئەمریکا و ئیسرائیل و دەوڵەتانی عەرەبی و وڵاتانی دیکەدا شێوە دەگرن، پرۆسەیەک پێکدەهێنن کە پێویستی بە ئامادەکارییەکی بەرفراوان و هەوڵی دیپلۆماسی و ئەمنی و گرنگیدانی بەردەوامی دەبێت، واتە چاوپۆشی بکرێت لە تەواوی ئەو تاوانانەی ناتانیاهو کە دنیای هەژاند.
لەلایەکی ترەوە نەیارانی ناتانیاهۆ پێشنیاری ئەوە دەکەن کە پێویستە ناتانیاهۆ لە سیاسەت خانەنشین بکرێت، یان بانگەوازی هەڵبژاردنی پێشوەختە بکات و دان بە تاوانەکەیدا بنێت پێش ئەوەی

داوای لێبوردن بکات. بەڵام ناتانیاهو ڕایگەیاندووە کە داوای لێبوردن ناکات بۆ ئەو تۆمەتە تاوانکارییەی کە ئاراستەی کراوە.
ئەم داوایە کە بۆ ناتانیاهو خراوەتەڕوو، درزێکی لە ئیسرائیل دروست کردووە، بەشێک لە وەزیرەکانی حکومەت پشتگیری لە پێدانی لێبوردنەکەی دەکەن، هاوکات ئۆپۆزسیۆن داوایان لە هێرزۆگ کردووە کە پەسەندی نەکات، هۆکارەکەشی دەگەڕێتەوە بۆ ڕەتکردنەوەی ناتانیاهو لەداننان بە تاوانەکەی و کشانەوە لە ژیانی سیاسی.
میدیا ئیسرائیلییەکان لەزاری بەرپرسانەوە ڕایانگەیاندووە، پێداچوونەوە بە داواکارییەکەدا ماوەیەکی زۆری دەوێت، ئایا ناتانیاهو لێخۆشبوون وەردەگرێت لەبەرامبەر ئەو تۆمەتانەی ئاراستەی کراوە؟ وە بنەمای یاسایی ئەم داواکارییە مشتومڕاوییە چییە؟
نووسینگەی ئیسحاق هێرزۆگ، لە ١ی کانوونی دووەمی ٢٠٢٥دا ڕایگەیاند، سەرۆککۆمار "هیچ مەرجێکی دانەناوە" بۆ داواکارییەکەی ناتانیاهو، بۆ لێخۆشبون لە دادگاییکردنی گەندەڵییەکەی و کوشتاری بە کۆمەڵ، لە بەیاننامەکەدا ئاماژە بەوەکراوە کە هێرزۆگ هێشتا دەستی بە گفتوگۆکردن لەسەر ئەو بابەتە نەکردووە، جەختی لەوە کردووەتەوە، کە ناچێتە ژێر کاریگەری فشارەکانی هیچ لایەنێکەوە و بەرپرسیارانە و بە جدییەکی پەیوەستەوە داواکارییەکە لەبەرچاو دەگرێت!.
ڕۆژنامەی عیبری هارێتز بڵاویکردەوە، پێدەچێت هێرزۆگ داوای ئیمتیازات لە ناتانیاهو بکات لەبەرامبەر لێخۆشبوونی سەرەکایەتیدا، وەک دامەزراندنی کۆمیسیۆنی لێکۆڵینەوەی حکومەت لە ڕووداوەکانی ٧ی ئۆکتۆبەر، ڕاگرتنی یاسادانان دژی دەسەڵاتی دادوەری، یان ڕێگریکردن لە کۆنترۆڵکردنی حکومەت بەسەر میدیاکاندا.
بەپێی سەرچاوە نزیکەکانی هیزرۆک کە پێشتر قسەیان لەگەڵ کردووە، ئەو بەو بڕوایە هاتۆتە دەرەوە کە کراوەیە بۆ بەدواداچوونی ڕێککەوتنی لێخۆشبوون، کە کۆتایی بە دادگاییکردنی ناتانیاهو دەهێنێت. هێرزۆگ مەبەستی خۆی ڕون نەکردەتەوە، بەڵام ڕەنگە هەوڵی ئەوە بدات "پاکێجێک" لە بەڵێننامەکان لە ناتانیاهوە دەستبەر بکات وەک بەشێک لە هەر لێخۆشبوونێک.
گومانی تێدانییە کە ناتانیاهو هەوڵی کڕینی کات و تێکەڵکردنی کارتەکان ئەدات، داواکارییەکەی لەکاتێکی هەستیاردایە، چونکە ئیسرائیل بەشێوەیەکی کاریگەر چووەتە ناو ساڵێکی هەڵبژاردنەوە کە بڕیارە لە مانگی تشرینی یەکەمی داهاتوودا بەڕێوەبچێت، مەگەر هەڵبژاردنەکان نەهێنرێنە پێشەوە، لەهەمانکاتدا داواکاری ناتانیاهو بۆ لێخۆشبوونە بەبێ داننان بە تاوانەکانیدا، ئەمەش بە

ناتانیاهو مەبەستی سیاسی ڕوونی هەیە، بۆ پاراستنی مانەوەی لەدەسەڵاتداو وەستانەوە ل□ بەرامبەر ئ□ پۆزیسیۆندا.
لە ٢ی کانوونی دووەمی ٢٠٢٥دا، خۆپیشاندەران خۆپیشاندانێکیان لە دەرەوەی شوێنی نیشتەجێبوونی ناتانیاهۆ لە قودس ئەنجامدا، داوای ڕەتکردنەوەی داواکاریەکەی بۆ لێخۆشبوونی کرا، لە دۆسیەکانی گەندەڵی دژی ناتانیاهۆ، خۆپیشاندەران داوای دادگاییکردنی ناتانیاهۆیان کرد، بە ئاماژەدان بەوەی کە "ئیسرائیل لەژێر پاراستنی ترەمپدا نییە"، ئەمەش لە بەرامبەر داواکاریەکەی ترەمپە بۆ لێخۆشبوون. هەروەها داوای "تەواوکردنی لێکۆڵینەوەکان و گەیاندنی بەرپرسان بۆ دادگا و پێکهێنانی کۆمیسیۆنێکی فەرمی لێکۆڵینەوە لە ڕووداوەکانی ٧ی تشرینی یەکەمی ٢٠٢٣"یان کرد.
ئەم دۆسیەیەی دادگاییکردنی ناتانیاهو بووەتە تاقیکردنەوەیەکی چارەنووسساز بۆ راستی دیموکراسی لە ئیسرائیلدا، کە دا بەشبووە لەنێوان لایەنگرانی سیستەمی دادوەری و لایەنگرانی ناتانیاهۆ، هەروەها ڕوی نامر□قانەی ترامپ و دیموکراتخواز و سۆشیال دیموکراتەکانی ڕۆژئاوای ئاشکراکرد، دادگاییکردنەکەی ناتانیاهۆ، توانای سیستەمی دادوەری تاقیدەکاتەوە بۆ لێپرسینەوە لە سەرۆکوەزیرانی دانیشتوو لەسەر ئەو تاوانانەی کە ئەنجامیانداوە، بەڵام چۆنیەتی لێپرسینەوەو پرۆسەی دادگایی و داوای لێخۆشبون، بۆتە لادانی ئەو روپۆشەی کە ئیسرائیل و ڕۆژئاواو ئەمریکا نمونەی دیموکراسین!.
ئەوەی شایانی باسەلە ٣٠ــی تشرینی دووەمی ٢٠٢٥نوسینگەی ناتانیاهۆ لە بەیاننامەیەکدا، ڕایگەیاندوە کە ناتانیاهۆ بەشێوەیەکی فەرمی داواکاری لێخۆشبونی ئاراستەی ئیسحاق هێرزۆگ کردووە، ڕاستەخۆ داواکاریەکەی گوێزراوەتەوە بۆ بەشی یاسایی بە مەبەستی لێکۆڵینەوە و لێپێچینەوە لە دۆسیەی ئەو تۆمەتانەی ئاراستەی کراون.
ڕاگەیەندراوەکە، ئاماژەی بەوەش کردووە کە ناتانیاهۆ دانی بەو تۆمەتانەدا نەناوە کە ئاراستەی کراوە، لەبری ئەوە پاساوی سیاسی پێشکەش کردووە نەک یاسایی بۆ بڕیاردان لەسەر لێخۆشبوونەکەی، ئەمەش لە دۆخی وێرانکاری و کوشتاری بەکۆمەڵی خەڵکی غەززە کە یاریەکی سیاسیە ئەمریکا و ترامپ و ناتانیاهۆو ئیسرائیل نمایشی دەکەن. دەیان هەزار ئینسان بونەتە قوربانی و چەندین شارو ماڵ وێران بون، بێباکانە ل□ بەرامبەر ئەو کارەسات□انەدا، باسوخواز بۆتە دادگاییکردن یان لێبوردن لە ناتانیاهۆ، ئەمەش ریسوابون و نابڕوچونێکی مێژوویی سەرەتای سەدەی بیست و یەکی ململانێکانی سیستمی سەرمایەداریە.
ناتانیاهۆ لە داوای لێبوردنەکەیدا، نە دانی بە تاوانەکەیدا ناوە

و نە پەشیمانی خۆی دەربڕیوە، بەو پێیەی سەرۆککۆمار دەسەڵاتی ئەوەی هەیە کە تەنانەت بەبێ سزادانیش لێی خۆشببێت. هێرزۆگ وەڵامی داواکارییەکەی ناتانیاهۆی دایەوە و ڕایگەیاند "بەجدی بیری لێدەکاتەوە"، بەڵام داواکارییەکەی ناتانیاهۆ بۆ لێخۆشبوون، مشتومڕێکی بەرفراوان و نیگەرانییەکی گەورە"ی لەناو کۆمەڵگەی ئیسرائیلدا دروست کردووە.

بەگوێرەی ڕاپرسییەک کە کراوە، دەریخستووە، ٤٤٪ی ئیسرائیلییەکان، دژایەتی پێدانی لێبوردن بە ناتانیاهۆ دەکەن، لە بەرامبەر ئەو تۆمەتی گەندەڵییەی ئاراستەی کراوە، هاوکات ٣٩٪ پشتگیریان کردووە و ١٧٪وەڵامیان نەبووە.

ماوەیەک لەمەوبەر ترامپ نامەیەکی بۆ هێرزۆگ ناردوە، داوای لێ کردووە بیر لە پێدانی لێخۆشبوون بە ناتانیاهۆ بکاتەوە. هەروەها ترەمپ دۆسیەکانی دژی ناتانیاهۆی بە "دادگاییەکی سیاسی و ناڕەوا" ناو بردووە.

هێرزۆگ، داواکارییەکەی ترەمپی ڕەتکردۆتەوە ڕایگەیاندوە، ئەگەر ناتانیاهۆ ئارەزووی لێخۆشبوونی هەیە، ئەوا دەبێت داواکارییەک پێشکەش بکات کە دان بە تاوانەکانیدا بنێت.

واقعییەتی دادگاییکردن یان لێخۆشبونی ناتانیاهۆ، لە چوارچێوەی ئەو نەخشە سیاسییەدایە کە ئەمریکاو ئیسرائیل، دوای داگیرکاری و هەوڵی زیاتر بۆ بەرجەستەکردنەوەی باڵادەستیان بەسەر ناوچەکەدا وفەرامۆشکردنی چارەنوسی فەلەستین و کوشتاری بەکۆمەڵ، کێشەکە بەرتەسک دەکەنەوە، کە ناتانیاهۆ ڕووبەڕووی سێ تۆمەتی تاوانکاری دەبێتەوە، کە بریتین لە بەرتیلدان، ساختەکاری و پێشێلکردنی متمانە لە سێ دۆسیەی جیاوازدا. بەڵام لە دنیای واقعی هێرشی لەشکرکێشی و بەردمانی غەزە و کوشتاری بەکۆمەڵ ئەو کەیسەیە کە پێویستە تەواوی دەسەڵاتدارانی ئیسرائیل لێپرسینەوەیان لێبکرێت و دادگایی بکرێن.